

2019-10-10

Avdelningen för juridik
Avdelningen för utbildning och arbetsmarknad
Avdelningen för vård och omsorg
Mia Hemmestad
Ove Ledin

Ny möjlighet till uppehållstillstånd – några frågor och svar om regelverket, kommunens skyldigheter och statlig ersättning m.m.

Frågor som är markerade med (ny) är delvis ändrade eller nya i uppdateringen från oktober 2019.

Innehåll

1. Allmänt om innehållet i promemorian.....	3
2. Upphållstillstånd för studier i den tillfälliga lagen	4
2.1 Hur många har ansökt om uppehållstillstånd och fått bifall/avslag? (ny) ...	4
2.2 Vad krävs för att få uppehållstillstånd för studier? (ny)	4
2.3 Vad är en yrkesinriktad utbildning som syftar till att underlätta etablering på arbetsmarknaden och som ges inom ramen för ett introduktionsprogram? (ny).....	5
2.4 Vad är en sammanhållen yrkesutbildning inom komvux? (ny).....	5
2.5 Får individen byta utbildning? (ny)	6
2.6 Vad händer när utbildningen är färdig? (ny)	6
2.7 När har individen fullföljt utbildningen? (ny)	6
2.8 Kan studier på deltid ligga till grund för uppehållstillstånd?.....	7
2.9 Vad innebär kravet att aktivt delta i utbildningen? (ny)	8
3. Ansökan om förlängt uppehållstillstånd.....	9
3.1 När ska individen ansöka om förlängt uppehållstillstånd? (ny)	9
3.2 Vilka dokument från skolan kommer att ha betydelse vid prövningen? (ny)	9
3.3 Vilket ansvar har kommunen för bistånd under handläggningstiden? (ny).	9
3.4 Vad händer om förlängningsansökan ges in för sent? (ny)	10
4. Avslag på ansökan om förlängt uppehållstillstånd.....	10

4.1 Vilket ansvar har socialtjänsten för de som får avslag på ansökan? (ny) ..	10
4.2 Vad gäller i fråga om utbildning för de som får avslag? (ny).....	11
4.3 Vad gäller i fråga om hälso- och sjukvård för de som får avslag? (ny).....	11
5. Permanent uppehållstillstånd	12
5.1 Vad krävs för att få permanent uppehållstillstånd grundat på arbete? (ny)	12
5.2 Kan tidsbegränsade eller subventionerade anställningar ge permanent uppehållstillstånd? (ny).....	12
6. Utbildning	13
6.1 Kan de som får uppehållstillstånd för studier skrivas in i etableringen? ...	13
6.2 Är kommunen skyldig att erbjuda de yrkesinriktade utbildningar på introduktionsprogram, komvux och sårvox som kan ge uppehållstillstånd? ...	13
6.3 Vilka elever är kommunen skyldig att ta emot i gymnasieskolan?	13
6.4 Hur länge får eleven studera på ett introduktionsprogram? (ny)	13
6.5 Vad ska den individuella studieplanen innehålla? (ny)	14
6.6 Kan ändringar i den individuella studieplanen påverka möjligheten att få förlängt uppehållstillstånd? (ny)	14
7. Boende.....	15
7.1 Vilken kommun har biståndsansvar för de som får uppehållstillstånd?	15
7.2 Vilket ansvar har socialnämnden för att ordna bostad? (ny)	16
8. Försörjning och ekonomiskt bistånd	16
8.1 Hur ska de som får uppehållstillstånd försörja sig? (ny)	16
8.2 Hur länge omfattas personen av LMA efter att uppehållstillstånd ges? (ny)	17
8.3 Krävs det en folkbokföring för att få studiestöd från CSN?	18
8.4 Har de som studerar rätt till ekonomiskt bistånd? (ny).....	18
8.5 Vad gäller i fråga om ekonomiskt bistånd för de som inte studerar? (ny).	18
8.6 Kan socialtjänsten kräva att biståndssökande finansierar sina studier genom studielån och bidrag?	18
9. Tillståndssökande – bistånd, utbildning samt hälso- och sjukvård	19
9.1 I vilka fall har kommunen ansvar för bistånd enligt LMA?	19
9.2 Har tillståndssökande rätt till boende av Migrationsverket eller kommunen?.....	19
9.3 Kan kommunen bevilja bistånd enligt SoL till tillståndssökande?.....	20

9.4 Var kan kommunen hitta vägledning kring biståndsprövningen enligt LMA?.....	20
9.5 Hur ansöker individen om bistånd enligt LMA?	20
9.6 Hur länge har tillståndssökande rätt till bistånd enligt LMA?.....	20
9.7 Vad krävs för att bevilja dagersättning och särskilt bidrag?.....	21
9.8 Hur utbetalas dagersättning?.....	21
9.9 Vad gäller om socialnämnden avslår ansökan om dagersättning m.m.? ...	21
9.10 Har tillståndssökande rätt att studera i gymnasieskolan?	22
9.11 Har tillståndssökande rätt till hälso- och sjukvård?	22
10. Statlig ersättning	23
10.1 Får kommunen ersättning för kostnader avseende bistånd enligt LMA? 23	
10.2 Får kommunen ersättning för asylsökande som påbörjar ett nationellt program efter 18 års ålder?	23
10.3 Vilken ersättning utbetalas för de ungdomar som får uppehållstillstånd?23	
10.4 Från vilken tidpunkt har kommunen rätt till ersättning?	25

1. Allmänt om innehållet i promemorian

Riksdagen har den 7 juni 2018 beslutat om en ny möjlighet till uppehållstillstånd för vissa unga vuxna som kom till Sverige som ensamkommande barn och drabbats av lång handläggningstid (se [prop. 2017/18:252](#)). Reglerna har börjat gälla den 1 juli 2018 och finns i den så kallade tillfälliga lagen¹. Den tillfälliga lagen gäller till och med den 19 juli 2021. Därefter träder lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå i kraft. Denna lag, som upphör att gälla den 20 januari 2025, innehåller bestämmelser som möjliggör för fortsatta tidsbegränsade uppehållstillstånd för studier och permanent uppehållstillstånd efter fullföljd utbildning även efter att den tillfälliga lagen upphört att gälla.

SKL:s kansli har under år 2018-2019 mottagit en rad frågor vad gäller framförallt vilka konsekvenser de nya reglerna får för förbundets medlemmar. Genom denna promemoria görs ett försök att besvara aktuella frågor. PM:en är utarbetad av avdelningen för utbildning och arbetsmarknad i samarbete med avdelningen för juridik och avdelningen för vård och omsorg. De svar som redovisas i promemorian utgör vår tolkning av regelverket. Förhoppningen är att informationen i denna PM kan fungera som vägledning för förbundets medlemmar vid handläggningen av ärenden

¹ Lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige

samt inför framtagandet av riktlinjer och ställningstaganden. Kommuner och regioner är dock inte bundna av vår tolkning.

2. Uppehållstillstånd för studier i den tillfälliga lagen

2.1 Hur många har ansökt om uppehållstillstånd och fått bifall/avslag? (ny)

Migrationsverket har fått in ungefär 11 800 ansökningar om uppehållstillstånd grundade på gymnasiestudier. Myndigheten gör bedömningen att cirka 7 720 av dessa ansökningar uppfyller kraven för att få ett tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 16 f § den tillfälliga lagen. I mitten av augusti 2019 hade cirka 7 275 personer fått uppehållstillstånd och ungefär 3 070 personer avslag.

Ungefär 1 325 individer väntar på beslut i fråga om uppehållstillstånd. Dessa ärenden handläggs i huvudsak av landets domstolar. För frågor kring handläggningstid hänvisar vi till respektive förvaltningsdomstols hemsida.

Av de som har fått ett uppehållstillstånd bor cirka 480 personer kvar i Migrationsverkets anläggningsboenden. Av de som väntar på beslut bor cirka 320 personer i sådant boende.

2.2 Vad krävs för att få uppehållstillstånd för studier? (ny)

Första ansökan

För att få ett första uppehållstillstånd med stöd av bestämmelserna från den 1 juli 2018 ska förutsättningarna i 16 f § i den tillfälliga lagen vara uppfyllda. För att få ett sådant tillstånd räcker det att individen har en avsikt att studera, det vill säga sökanden behöver inte ha påbörjat studier så länge han eller hon tidigare studerat i Sverige. Upphållstillstånd som beviljas med stöd av 16 f § är 13 månader. Under denna tid förväntas individen påbörja studier.

Ansökan om förlängt uppehållstillstånd

För att få förlängt uppehållstillstånd krävs det att individen *studerar* på någon av följande utbildningar.

1. ett nationellt program i gymnasieskolan eller i gymnasiesärskolan,
2. en annan motsvarande utbildning, vilket avser studier *på gymnasial nivå* vid kommunal vuxenutbildning (komvux), den särskilda utbildningen för vuxna (sär vux) eller folkhögskola,
3. en yrkesinriktad utbildning som syftar till att underlätta etablering på arbetsmarknaden och som ges inom ramen för ett introduktionsprogram i gymnasieskolan,
4. en sammanhållen yrkesutbildning inom den kommunala vuxenutbildningen eller den särskilda utbildningen för vuxna, eller
5. andra studier på introduktionsprogram än vad som avses i p. 3.

Vid bedömningen av vad som exempelvis är ett introduktionsprogram anser vi att skollagen och andra skolförfattningar ska vara vägledande. I gymnasieförordningen finns närmare bestämmelser om vad de olika introduktionsprogrammen ska och får innehålla.

Studierna ska som huvudregel bedrivas på heltid. Om det finns särskilda skäl kan uppehållstillstånd beviljas även vid deltidstudier, se vidare under 2.8 *Kan studier på deltid ligga till grund för uppehållstillstånd?*.

Om individen studerar på någon av de utbildningar som anges ovan i p. 1-4 ska giltighetstiden för det förlängda uppehållstillståndet bestämmas till sex månader utöver den tid som återstår av utbildningen enligt den individuella studieplanen.²

Studier enligt p. 5 (andra studier på introduktionsprogram än yrkesinriktade utbildningar som syftar till etablering) ger förlängt uppehållstillstånd vid ett tillfälle på 13 månader. Därefter är tanken att individen ska gå vidare i någon sådan utbildning som avses i p. 1-4 för att få förlängt uppehållstillstånd.³

2.3 Vad är en yrkesinriktad utbildning som syftar till att underlätta etablering på arbetsmarknaden och som ges inom ramen för ett introduktionsprogram? (ny)

I propositionen hänvisar regeringen till introduktionsprogrammen yrkesintroduktion och individuellt alternativ. Inom dessa introduktionsprogram kan elever få en yrkesinriktad utbildning som syftar till att underlätta etablering på arbetsmarknaden.⁴ Yrkesintroduktion och individuellt alternativ får, enligt gymnasieförordningen, innehålla grundskoleämnen som eleven saknar godkända betyg i.⁵

2.4 Vad är en sammanhållen yrkesutbildning inom komvux? (ny)

Skolverkets yrkespaket är enligt regeringen exempel på sammanhållna yrkesutbildningar.⁶ Regeringens uttalanden i propositionen tyder på att sammanhållna yrkesutbildningar kan ligga till grund för förlängt uppehållstillstånd, även om hela utbildningen inte bedrivs på gymnasial nivå och att yrkesstudier kan kombineras med svenska som andraspråk eller svenska för invandrare (sfi).⁷

Studierna ska dock bedrivas på heltid och regeringen hänvisar i propositionen till 4 kap. 12 § tredje stycket komvuxförordningen⁸. I denna bestämmelse benämns en sammanhållen yrkesutbildning som en *kombination av nationella kurser i ämnen som är relevanta för ett yrkesområde*.⁹ Med hänsyn härtill anser vi att det inte är klart i hur

² 16 a § fjärde stycket den tillfälliga lagen

³ Se 16 h § den tillfälliga lagen

⁴ Se prop. 2017/18:252 s. 26 och s. 46

⁵ Se 6 kap. 5 och 6 §§ gymnasieförordningen

⁶ A. prop. s. 66.

⁷ A. prop. s. 35 och s. 49 f.

⁸ Förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning

⁹ Se även 4 § förordningen (2016:397) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning

stor utsträckning till exempel sfi kan ingå i en sammanhållen yrkesutbildning som ligger till grund för förlängt uppehållstillstånd.

Eftersom det är Migrationsverket som prövar frågor om uppehållstillstånd är det ytterst denna myndighet som avgör om en utbildning kan ligga till grund för förlängt uppehållstillstånd. Det finns viss information om sammanhållna yrkesutbildningar på Migrationsverkets hemsida som kan ge vägledning kring myndighetens tolkning av regelverket.

Läs vidare: [Uppehållstillstånd för gymnasie studier, Migrationsverket](#)

2.5 Får individen byta utbildning? (ny)

När det gäller de yrkesinriktade utbildningarna kan individen få uppehållstillstånd för studier på *en* sådan yrkesinriktad utbildning. Den individuella studieplanen blir ett viktigt underlag för att avgöra om utbildningen är en sådan utbildning som avses i regelverket om uppehållstillstånd.¹⁰ Se vidare under *6.6 Kan ändringar i den individuella studieplanen påverka möjligheten att få uppehållstillstånd?*.

Eleven bör kontakta Migrationsverket för frågor avseende om ett byte av utbildning eller justering av den individuella studieplanen eventuellt påverkar möjligheten att få förlängt uppehållstillstånd.

2.6 Vad händer när utbildningen är färdig? (ny)

Tanken med regelverket är att individen ska fullfölja någon av de utbildningar som anges i 16 a § den tillfälliga lagen.¹¹ Den unge kan därefter få ett uppehållstillstånd efter fullföljd utbildning. Tillståndet gäller i sex månader efter att utbildningen har avslutats (för närmare detaljer, se 16 i § den tillfälliga lagen).

Individen ska som utgångspunkt ha sex månader på sig att söka och få ett arbete som möjliggör för varaktig försörjning efter utbildningen. Om individen får ett arbete som motsvarar kraven i 17 § den tillfälliga lagen kan personen få ett permanent uppehållstillstånd, se vidare nedan under *5. Permanent uppehållstillstånd*.

2.7 När har individen fullföljt utbildningen? (ny)

Nationellt program i gymnasieskola eller motsvarande utbildning

Regeringen skriver att det med fullföljd utbildning menas att eleven har ett examensbevis eller studiebevis om minst 2 500 poäng från bland annat ett nationellt program i gymnasieskola eller gymnasiesärskola. Studerar individen på folkhögskola krävs, enligt regeringen, att personen har ett utfärdat intyg, efter folkhögskolans allmänna kurs, om grundläggande omfattningskrav motsvarande tre år på gymnasieskola.¹²

¹⁰ Se prop. 2017/18:252 s. 49

¹¹ Se punkten 1-4 under frågan *Vad krävs för att få uppehållstillstånd för studier?*

¹² Prop. 2016/17:133 s. 90

För att gymnasieexamen ska utfärdas efter *studier på komvux på gymnasial nivå* (högskoleförberedande examen eller yrkesexamen) krävs, enligt det skolrättsliga regelverket, betyg på utbildning som omfattar 2 400 poäng, varav godkända betyg i 2 250 gymnasiepoäng som innefattar betyg i vissa kurser.¹³ En individ som uppfyller kraven i komvuxförordningen för att få utfärdat gymnasieexamen och ett examensbevis ska, enligt vår bedömning, anses ha fullföljt utbildningen även i den tillfälliga lagens mening.

Folkhögskolan ska utfärda ett intyg om godkänt resultat från allmän kurs på gymnasial nivå till en studerande som efter genomförd kurs uppnår de krav som ställs för grundläggande behörighet till högskolestudier eller yrkeshögskolestudier.¹⁴

Yrkesutbildningar på komvux, särvux eller introduktionsprogram

När det gäller de yrkesinriktade utbildningarna på introduktionsprogram respektive komvux/särvux skriver regeringen att den individuella studieplanen blir avgörande för när en sådan utbildning kan anses fullföljd.¹⁵

När en elev på ett introduktionsprogram har nått målet för utbildningen enligt den individuella studieplanen ska rektorn utfärda ett gymnasieintyg som visar vilken utbildning eleven har fått. Gymnasieintyget ska innehålla uppgifter om

- utbildningens mål,
- samtliga betyg som eleven har fått,
- andra insatser som har ingått i den individuella studieplanen och,
- det yrkesområde som utbildningen har inriktats mot när detta är aktuellt.¹⁶

Den som har slutfört kurser inom komvux eller särvux ska kunna få ett utdrag ur betygskatalogen som visar vilka kurser eller delkurser som personen har slutfört och vilka betyg som han eller hon har fått. Om den som genomgått en sammanhållen yrkesutbildning vill ha ett utdrag ur betygskatalogen ska det finnas en bilaga till utdraget. Av bilagan ska det framgå bland annat vilket eller vilka yrkesområden som den sammanhållna yrkesutbildningen är avsedd för.¹⁷

2.8 Kan studier på deltid ligga till grund för uppehållstillstånd?

Utgångspunkten är att studierna ska bedrivas på heltid. Om det finns särskilda skäl kan förlängt uppehållstillstånd ges även vid deltidsstudier. Det kan exempelvis vara fråga om att någon på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning är förhindrad att studera på heltid. Det kan också vara fråga om unga vuxna som på grund av arbete är

¹³ Se 4 kap. 20 § samt 4 kap. 14 och 15 §§ komvuxförordningen

¹⁴ 11 § förordning (2015:208) om statsbidrag till folkbildning

¹⁵ Se a. prop. s. 66

¹⁶ 8 kap. 21 § gymnasieförordningen.

¹⁷ 4 kap. 12 § komvuxförordningen

förhindrade att studera på heltid. Det bör då vara fråga om sådana arbeten som kan ge permanent uppehållstillstånd.¹⁸

Migrationsverket anser också att ett undantag kan vara att det är fråga om att komplettera en utländsk utbildning på komvux och att detta inte kan ske på heltid. Även andra situationer kan förekomma som ska anses som särskilda skäl för deltidstudier.¹⁹

2.9 Vad innebär kravet att aktivt delta i utbildningen? (ny)

I vissa fall kan eleven behöva visa att han eller hon aktivt har deltagit i utbildning för att få förlängt uppehållstillstånd. Vissa uppehållstillstånd kan även återkallas om eleven inte aktivt deltar i utbildningen. Det är eleven som ska i första hand ska påvisa studieaktivitet och Migrationsverket som bedömer om eleven uppfyller kraven i regelverket. Det är således inte lärarens eller skolledarens skyldighet att bedöma studieaktivitet som är kopplad till frågan om uppehållstillstånd. Eleven kan dock behöva lämna in viss dokumentation från utbildningsanordnaren till Migrationsverket.

Migrationsverket arbetar med föreskrifter om vad kravet att aktivt delta i utbildningen innebär. I väntan på dessa föreskrifter kan regeringens nedanstående uttalanden i förarbeten ge vägledning.²⁰

Ett sätt för eleven att visa att han eller hon aktivt har deltagit i utbildningen är att lämna in ett utdrag ur betygskatalogen om eleven hunnit avsluta och få betyg i några kurser. Ett annat sätt kan vara att ge in dokumentation som visar att eleven har närvarat vid undervisningen eller underlag som visar att den individuella studieplanen eller motsvarande planeringsdokument följs. Kraven på den enskilde bör inte ställas högre än på andra studerande. Det kan därför bli olika krav beroende på var eleven studerar. I gymnasieskolan finns det krav på elevnärvaro. Inom komvux finns inte motsvarande krav, varför studieprestation får större betydelse. Även andra omständigheter kan ha betydelse, såsom att någon varit sjukskriven.

Utgångspunkten bör vara att det är sådan dokumentation som redan finns tillgänglig hos respektive utbildningsanordnare som ska användas när en studerande redovisar sin studieaktivitet. Lärare förväntas alltså inte tillhandahålla någon mer dokumentation än vad de gör i dag utan bör följa gängse rutiner för att följa upp och dokumentera närvaro och prestationer.

¹⁸ Se prop. 2017/18:252 s. 36

¹⁹ Se Migrationsverkets rättsliga ställningstagande angående uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå, SR 28/2018, den 29 juni 2018 s. 8

²⁰ Se prop. 2016/17:133 s. 61 f.

3. Ansökan om förlängt uppehållstillstånd

3.1 När ska individen ansöka om förlängt uppehållstillstånd? (ny)

Det är viktigt att individen söker förlängt uppehållstillstånd innan det första uppehållstillståndet går ut. Då fortsätter personen som regel att uppbära studiestöd och socialförsäkringsförmåner även om Migrationsverket inte hinner fatta beslut innan det första tillståndet går ut och det blir en tidsperiod som individen står utan uppehållstillstånd.²¹ Personen omfattas som regel inte heller av lagen om mottagande av asylsökande m.fl., LMA, under handläggningstiden av ansökan om förlängt uppehållstillstånd. Se vidare nedan under *3.3 Vilket ansvar har kommunen för bistånd under handläggningstiden.*

3.2 Vilka dokument från skolan kommer att ha betydelse vid prövningen? (ny)

Upphållstillstånd är en fråga mellan individen och Migrationsverket. Det är i första hand eleven som ska visa att han eller hon uppfyller kraven för att få ett förlängt uppehållstillstånd och Migrationsverket som bedömer om förutsättningarna för sådant tillstånd är uppfyllda. Eftersom grunden för förlängt uppehållstillstånd är studier, kan eleven dock efterfråga viss dokumentation från skolhuvudmannen. Utgångspunkten är att det är den dokumentation som redan finns tillgänglig hos respektive skolhuvudman som eleven ska använda sig av vid ansökan om uppehållstillstånd.²²

Av den tillfälliga lagen och förarbetena framgår att den individuella studieplanen kommer att ha betydelse för Migrationsverkets bedömning av dels om utbildningen är en sådan som kan ge förlängt uppehållstillstånd, dels hur långt tillstånd som kan beviljas.²³ Den individuella studieplanen kan dessutom ha betydelse för frågan när exempelvis en sammanhållen yrkesutbildning inom komvux är fullföljd.²⁴ Det är därför viktigt att eleverna har fullständiga studieplaner. Läs vidare om den individuella studieplanens innehåll nedan under *6.5 Vad ska den individuella studieplanen innehålla?*

3.3 Vilket ansvar har kommunen för bistånd under handläggningstiden? (ny)

Personer som ansöker om förlängt uppehållstillstånd för studier innan det första uppehållstillståndet går ut omfattas som regel inte av LMA under tiden som förlängningsansökan handläggs, även om Migrationsverket inte hinner fatta beslut innan det första tillståndet går ut.²⁵ Undantag kan gälla om personen har omfattats av LMA under tiden för det första uppehållstillståndet, se vidare under *8.2 Hur länge omfattas personen av LMA efter att uppehållstillstånd ges?*

²¹ Se 2 kap. 4 a § och 3 kap. 4 a § studiestödslagen samt 5 kap. 12 § socialförsäkringsbalken

²² Prop. 2016/17:133 s. 78 och prop. 2017/18:252 s. 38

²³ Prop. 2017/18:252 s. 49, s. 75 och s. 78

²⁴ A. prop. s. 66

²⁵ 1 a § LMA

Vår bedömning är att de som söker förlängt tillstånd i tid och inte omfattas av LMA är att anse som bosatta i socialtjänstlagens mening i väntan på Migrationsverkets beslut. Om personen får avslag, se vidare nedan under *4. Avslag på ansökan om förlängt uppehållstillstånd*.

3.4 Vad händer om förlängningsansökan ges in för sent? (ny)

Om individen lämnar in ansökan om förlängt uppehållstillstånd efter att det första tillståndet gått ut kommer individen troligen att förlora studiestöd och socialförsäkringsförmåner i väntan på nytt beslut om uppehållstillstånd.

Personen kan komma att omfattas av LMA när ansökan om uppehållstillstånd lämnas in. Om individen inte åberopar skyddsskäl utan endast studier till grund för ansökan kan personen bli en så kallad tillståndssökande. För denna grupp ansvarar kommunen för ekonomiskt stöd enligt LMA, se vidare nedan under *9. Tillståndssökande – bistånd, utbildning samt hälso- och sjukvård*. Den som omfattas av LMA har som utgångspunkt inte rätt till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen, SoL.

4. Avslag på ansökan om förlängt uppehållstillstånd

4.1 Vilket ansvar har socialtjänsten för de som får avslag på ansökan? (ny)

Om personen har haft ett uppehållstillstånd men får avslag på ansökan om förlängt tillstånd får studiestöd och socialförsäkringsförmåner uppbäras fram till dess att tidsfristen för frivillig avresa har löpt ut, eller om beslutet inte innehåller någon sådan tidsfrist, till dess att beslutet har fått laga kraft.²⁶ Under denna period har individen enligt vår bedömning rätt till ekonomiskt bistånd utifrån samma förutsättningar som andra bosatta personer, om personen inte omfattas av LMA.

När beslutet om avslag på förlängningsansökan och utvisning får laga kraft är individen som utgångspunkt skyldig att lämna Sverige. Individen får vända sig till Migrationsverket eller polisen om han eller hon har behov av stöd och hjälp för att återvända.

En person som vistas i landet utan uppehållstillstånd, uppehållsrätt eller annat stöd i författning har enligt vår bedömning normalt inte rätt till bistånd annat än för att undgå en akut nödsituation.²⁷ Detta gäller som utgångspunkt även om individen är folkbokförd i landet. Undantag kan göras i vissa speciella fall.²⁸

Om individen åberopar hinder för verkställighet av ett utvisningsbeslut kan Migrationsverket ta upp frågan om uppehållstillstånd till ny prövning och/eller

²⁶ Detta förutsätter att personen sökt förlängt uppehållstillstånd innan det första tillståndet går ut.

²⁷ Se RÅ 1995 ref. 70 och HFD 2018 ref. 39

²⁸ HFD 2014 ref. 37 och HFD 2018 ref. 39

meddela inhibition av beslutet om utvisning. I sådana fall kan individen ha rätt till bistånd enligt LMA.²⁹

4.2 Vad gäller i fråga om utbildning för de som får avslag? (ny)

En person som ska vara folkbokförd här är bosatt i landet enligt 29 kap. 2 § första stycket skollagen och har rätt till utbildning under de förutsättningar som anges i lagen. De begränsningar i rätten till utbildning som anges i 29 kap. 3 § skollagen gäller för bland annat asylsökande och tredjelandsmedborgare som vistas i landet utan uppehållstillstånd, men inte för den som ska vara folkbokförd i Sverige. Skatteverket prövar frågor om folkbokföring och ska under de förutsättningar som anges i folkbokföringslagen avregistrera en person från folkbokföringen som utflyttad.³⁰

En person som ska vara folkbokförd har, enligt vår bedömning, rätt till utbildning på samma villkor som andra bosatta individer även om individen får ett lagakraftvunnet beslut om utvisning som kan verkställas och därmed i princip vistas i landet utan uppehållstillstånd eller annat stöd i författning. Frågan har dock inte prövats av domstol. Den som ska pröva en persons rätt till utbildning kan, enligt vår uppfattning, utgå från att personen har rätt till utbildning som bosatt enligt 29 kap. 2 § första stycket skollagen så länge folkbokföringen kvarstår.

Om Skatteverket beslutar att avregistrera individen från folkbokföringen som utflyttad får rätten till utbildning bedömas utifrån 29 kap. 2 § andra stycket skollagen och de begränsningar som följer av 29 kap. 3 § samma lag.

4.3 Vad gäller i fråga om hälso- och sjukvård för de som får avslag? (ny)

Vår tolkning är att den som är folkbokförd ska erbjudas full, subventionerad hälso- och sjukvård med stöd av hälso- och sjukvårdslagen på samma villkor som andra personer som är bosatta inom regionen.³¹ Skatteverket prövar frågor om folkbokföring och ska under de förutsättningar som anges i folkbokföringslagen avregistrera en person från folkbokföringen som utflyttad.³²

Frågan om regionernas skyldighet att erbjuda subventionerad hälso- och sjukvård till tredjelandsmedborgare som ska utvisas och vistas i landet utan uppehållstillstånd men samtidigt är folkbokförda har, såvitt vi känner till, inte prövats av domstol. I väntan på vägledande avgöranden gör vi tolkningen att skyldigheten att erbjuda full, subventionerad vård kvarstår så länge individen är folkbokförd i Sverige, även om han eller hon har fått ett lagakraftvunnet utvisningsbeslut.

²⁹ Se 11 a § LMA

³⁰ Se 20 § folkbokföringslagen

³¹ Se 8 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

³² Se 20 § folkbokföringslagen

Om Skatteverket beslutar att avregistrera en person från folkbokföringen men individen fortfarande vistas inom en region kan han eller hon få tillgång till viss subventionerad vård med stöd av lagen om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i landet utan nödvändiga tillstånd.

5. Permanent uppehållstillstånd

5.1 Vad krävs för att få permanent uppehållstillstånd grundat på arbete? (ny)

Kraven för permanent uppehållstillstånd följer av 17 § den tillfälliga lagen. I korthet krävs att individen, när tidigare uppehållstillstånd löper ut,

- har en anställning som har anmälts till Skatteverket,³³
- som gör det möjligt för personen att försörja sig, och
- att lönen, försäkringsskyddet och övriga anställningsvillkor inte är sämre än de villkor som följer av svenska kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen.

Detsamma gäller för utlänningar som kan försörja sig genom näringsverksamhet.

Kravet på att kunna försörja sig är uppfyllt om det finns regelbundna inkomster som tillgodoser individens eget uppehälle inklusive bostadskostnad. Inkomsterna måste vara av en sådan karaktär att de kommer att beskattas och försörjningsförmågan måste ha en viss varaktighet.³⁴ Inkomsterna ska vara så höga att personen inte behöver försörjningsstöd.³⁵

För personer som är *under 25 år* krävs därutöver att individen fullföljt någon av de utbildningar som anges i den tillfälliga lagen, se vidare ovan under 2.6 *Vad händer när utbildningen är färdig?*.

5.2 Kan tidsbegränsade eller subventionerade anställningar ge permanent uppehållstillstånd? (ny)

Migrationsverkets tolkning är att en varaktig anställning i första hand avser tillsvidareanställningar. Även en tidsbegränsad anställning bör kunna anses vara varaktig om den ska pågå under en längre tid. Migrationsverket anser att det inte är aktuellt att bevilja permanent tillstånd på grund av en anställning som är avsedd att vara under kortare tid än två år framåt vid beslutstillfället. Subventionerade anställningar kan som regel inte ligga till grund för permanent uppehållstillstånd.³⁶

Läs vidare: [Migrationsverkets rättsliga ställningstagande angående prövning av rätten till permanent uppehållstillstånd enligt 17 § lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, SR 19/2017](#)

³³ Se 17 § första stycket den tillfälliga lagen

³⁴ Prop. 2015/16:174 s. 81

³⁵ 2 § förordningen (2016:850) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige

³⁶ A prop. s. 19

6. Utbildning

6.1 Kan de som får uppehållstillstånd för studier skrivas in i etableringen?

Nej, de som får uppehållstillstånd grundat på studier eller efter fullföljd utbildning enligt den tillfälliga lagen omfattas inte av etableringsregelverket.³⁷

6.2 Är kommunen skyldig att erbjuda de yrkesinriktade utbildningar på introduktionsprogram, komvux och särvox som kan ge uppehållstillstånd?

Kommunen har en skyldighet att erbjuda bland annat yrkesintroduktion och individuellt alternativ, men ingen skyldighet att erbjuda sådana yrkesutbildningar som syftar till etablering som möjliggör uppehållstillstånd.³⁸

Det finns inte heller någon skyldighet att erbjuda sammanhållna yrkesutbildningar inom komvux och särvox. Urvalet av yrkesinriktade utbildningar varierar därför från kommun till kommun.

6.3 Vilka elever är kommunen skyldig att ta emot i gymnasieskolan?

Hemkommunen ansvarar för att alla behöriga ungdomar i kommunen som har rätt till utbildning erbjuds nationellt program respektive introduktionsprogram i gymnasieskolan.³⁹ Vilken kommun som är hemkommun i skollagens mening följer av 29 kap. 6 § skollagen.

I skollagen finns bestämmelser om vilka behöriga sökande som kommunen ska ta emot samt vilka behöriga sökande som kommunen får ta emot.⁴⁰

6.4 Hur länge får eleven studera på ett introduktionsprogram? (ny)

En elev som ska vara folkbokförd i landet har rätt att påbörja introduktionsprogram till och med det första kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 20 år.⁴¹ En elev som påbörjat ett introduktionsprogram har rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen enligt den utbildningsplan som gällde när utbildningen inleddes och den individuella studieplanen eller på ett annat introduktionsprogram enligt huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan.⁴²

En individ kan därmed, enligt vår bedömning, ha rätt att fullfölja studier på introduktionsprogram även efter 20 års ålder. Utbildningen på introduktionsprogram ska följa en plan för utbildningen som beslutas av huvudmannen. Sedan den 1 juli 2019 ska utbildningsplanen innehålla uppgifter om utbildningens syfte, huvudsakliga innehåll och längd.⁴³ Hur länge individen får studera på introduktionsprogram beror

³⁷ Se 1-3 §§ lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

³⁸ Jfr 17 kap. 16 § skollagen

³⁹ Se 16 kap. 42 § och 17 kap. 16 § skollagen

⁴⁰ Se bland annat 16 kap. 43-44 och 47 §§ samt 17 kap. 19, 21 och 21 a §§ skollagen

⁴¹ 15 kap. 5 § skollagen

⁴² 17 kap. 15 § skollagen

⁴³ Se 17 kap. 7 § skollagen

på vad som anges i huvudmannens plan för utbildningen och elevens individuella studieplan.

6.5 Vad ska den individuella studieplanen innehålla? (ny)

Gymnasieskola

Inom gymnasieskolan ska den individuella studieplanen innehålla följande uppgifter⁴⁴:

- vilken studieväg elever går på,
- val av kurser eller ämnesområden,
- övriga kurser eller ämnesområden som ingår i elevens program,
- om eleven följer ett utökat program och i så fall vilka kurser som ligger utanför det fullständiga programmet,
- om eleven följer ett reducerat program och i så fall i vilken omfattning samt om möjligt vilka kurser som har tagits bort,
- om eleven följer ett individuellt anpassat program och i så fall vilka kurser som har bytts ut, och
- när det är aktuellt, elevens studier i grundskolans ämnen.

Om eleven studerar på ett introduktionsprogram i gymnasieskolan ska den individuella studieplanen därtill innehålla uppgifter om

- utbildningens mål och längd,
- delar av kurser, annan yrkesinriktad utbildning, praktik och andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling och som är avsedda att ingå i utbildningen, och
- när det är aktuellt, det yrkesområde som utbildningen inriktas mot.

Läs vidare: [Göra individuell studieplan, Skolverket](#)

På komvux och särsvux

Den individuella studieplanen på komvux och särsvux ska innehålla uppgifter om

- den enskildes utbildningsmål, och
- planerad omfattning av studierna (verksamhetspoäng)

Om utbildningsmålet för en elev i komvux är en gymnasieexamen, ska det i planen anges vilket program inom gymnasieskolan som utbildningen huvudsakligen motsvarar. Vidare ska i förekommande fall målen för individuella kurser framgå.⁴⁵

6.6 Kan ändringar i den individuella studieplanen påverka möjligheten att få förlängt uppehållstillstånd? (ny)

Elever som får uppehållstillstånd för studier på en yrkesinriktad utbildning på introduktionsprogram, komvux eller särsvux kan få uppehållstillstånd endast för en sådan utbildning. Revideringar i den individuella studieplanen som innebär att eleven

⁴⁴ Se 1 kap. 7 § gymnasieförordningen

⁴⁵ Se 20 kap. 8 § och 21 kap. 8 § skollagen samt 2 kap. 16 § förordningen om vuxenutbildning

påbörjat en ny yrkesinriktad utbildning kan därför innebära att personen inte får förlängt uppehållstillstånd grundat på studier.⁴⁶ Förlängt uppehållstillstånd kan däremot, under vissa förutsättningar, beviljas för att fortsätta studierna på samma utbildning.

Enligt regeringen kan vissa mindre justeringar av den individuella studieplanen göras utan att det blir fråga om en ny utbildning. Det kan till exempel handla om att lägga till en kurs som ungdomen behöver för att uppnå målen eller att yrkesstudierna kombineras med studier på grundläggande nivå, till exempel svenska som andraspråk eller svenska för invandrare. Det bör däremot inte vara möjligt att beviljas uppehållstillstånd för studier som exempelvis innebär en påbyggnad av den utbildning man fullföljt eller nya yrkesinriktningar.⁴⁷

7. Boende

7.1 Vilken kommun har biståndsansvar för de som får uppehållstillstånd?

Vilken kommun som har ansvar för stöd och hjälp enligt SoL till de ungdomar som får uppehållstillstånd enligt 16 f § den tillfälliga lagen får avgöras utifrån bestämmelserna i 2 a kap. SoL om ansvarig kommun. Kommunens ansvar är dock begränsat så länge individen omfattas av LMA.

Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver.⁴⁸ Den kommun där den enskilde vistas ansvarar för stöd och hjälp.⁴⁹ Om det står klart att en annan kommun ansvarar för stöd och hjälp åt den enskilde är vistelsekommunens ansvar begränsat till akuta situationer.⁵⁰ Så kan vara fallet om individen har en bosättningskommun i SoL:s mening. Med bosättningskommun avses

1. den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt, eller
2. om den enskilde är stadigvarande bosatt i en kommun men har sin starkaste anknytning till en annan kommun, den sistnämnda kommunen, eller
3. om den enskilde saknar stadigvarande bostad, den kommun till vilken han eller hon har sin starkaste anknytning.⁵¹

Frågan om när en vistelse i en annan kommun än individens bosättningskommun ska innebära att bosättningskommunen ändras bör, enligt förarbetena till SoL, avgöras av vad den enskilde har för avsikter med vistelsen. Om individen har för avsikt att återvända till sin bosättningskommun och har kvar sin bostad bör bedömningen av vilken kommun som är bosättningskommun i regel inte ändras. Vistelsekommunen

⁴⁶ Se prop. 2017/18:252 s. 49

⁴⁷ Se prop. 2017/18:252 s. 49

⁴⁸ 2 kap. 1 § SoL

⁴⁹ 2 a kap. 1 § SoL

⁵⁰ 2 a kap. 2 § SoL

⁵¹ 2 a kap. 3 § SoL

ska dock, enligt regeringens uppfattning, anses vara bosättningskommun så snart den enskilde uppger att han eller hon inte ämnar återvända till ursprungskommunen.⁵²

[SKL:s cirkulär 11:29, Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun](#)

7.2 Vilket ansvar har socialnämnden för att ordna bostad? (ny)

Det är inte socialnämndens skyldighet att tillgodose behovet av bostad i allmänhet för de som är bostadslösa.⁵³ I rättspraxis har domstolarna dock i undantagsfall bedömt att en individ kan ha rätt till bistånd från socialnämnden genom att nämnden ska tillhandahålla eller ombesörja en bostad som uppfyller kraven på skälig levnadsnivå. Detta förutsätter att individen är helt bostadslös och har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad.⁵⁴ Så kan vara fallet om den enskilde exempelvis har en historik med vräkningar, skulder, missbruksproblematik eller lider av ohälsa.

Om den som får uppehållstillstånd med stöd av 16 f § den tillfälliga lagen ansöker om bistånd i form av till exempel en bostad får socialtjänsten göra en individuell behovsbedömning och utifrån detta fatta ett beslut enligt 4 kap. 1 § SoL.

Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för de som vistas i kommunen och kan därmed vara skyldig att se till att individen får bistånd i form av tak över huvudet, till exempel vid ett tillfälligt boende. En individ kan även ha rätt till bistånd i form av stöd för att hitta en bostad och ekonomiskt bistånd till kostnader för boende.

8. Försörjning och ekonomiskt bistånd

8.1 Hur ska de som får uppehållstillstånd försörja sig? (ny)

Utgångspunkten är, enligt regeringen, att de personer som får uppehållstillstånd enligt 16 f § den tillfälliga lagen finansierar sina studier genom studiestöd.⁵⁵ Eftersom det räcker med en avsikt att studera för att få uppehållstillstånd enligt 16 f § den tillfälliga lagen kommer det dock att finnas individer som inte bedriver studier när uppehållstillstånd ges.

De ungdomar som studerar kan få studiestöd om de uppfyller kraven för sådant stöd.⁵⁶ Studiehjälp lämnas längst till och med det första kalenderhalvåret det år då den studerande fyller 20 år. Därefter kan individen söka studiemedel, som består av bidrag och lån.⁵⁷

⁵² Se prop. 2010/11:49 s. 39

⁵³ Se prop. 1979/80:1 s. 200 och s 356 samt prop. 2000/01:80 s. 92

⁵⁴ RÅ 1990 ref. 119 och RÅ 2004 ref. 130

⁵⁵ Se prop. 2017/18:252 s. 57

⁵⁶ 2 kap. 4 § och 3 kap. 4 § studiestödslagen (1995:1395)

⁵⁷ 2 kap. 1-3 §§ och 3 kap. 1-3 §§ studiestödslagen

Som framgår ovan omfattas den som får uppehållstillstånd enligt 16 f § i den tillfälliga lagen inte av etableringsregelverket.⁵⁸ Socialtjänsten har det yttersta ansvaret och ekonomiskt bistånd kan aktualiseras för de individer som inte kan tillgodose sina behov på annat sätt, om det behövs för att uppnå skälig levnadsnivå. Vi bedömer att den som får ett folkbokföringsgrundande uppehållstillstånd som regel är att anse som bosatt i landet i socialtjänstlagens mening. En ansökan om ekonomiskt och annat bistånd av en person som fått ett tidsbegränsat uppehållstillstånd, på grund av studier eller skydd, ska som utgångspunkt behandlas på samma sätt som om ansökan gjordes av en person med ett permanent uppehållstillstånd eller en svensk medborgare som vistas i Sverige.

Den som omfattas av LMA efter uppehållstillstånd har dock som utgångspunkt inte rätt till ekonomiskt bistånd enligt SoL.⁵⁹

8.2 Hur länge omfattas personen av LMA efter att uppehållstillstånd ges? (ny)

När det gäller de som befinner sig i asylprocess och bor i anläggningsboende när det första uppehållstillståndet på grund av studier beviljas är rättsläget oklart vad gäller frågan om de fortsätter att omfattas av LMA efter uppehållstillstånd eller inte. Migrationsverket gjorde under hösten 2018 bedömningen att de fortsatte att omfattas av LMA även efter uppehållstillstånd och kunde bo kvar i anläggningsboende. Utifrån uppgifter som kommit till vår kännedom kommer Migrationsverket under hösten 2019 att ändra denna tolkning. Det kan medföra att dessa personer upphör att omfattas av LMA och därför tvingas flytta ut från anläggningsboendet.

Bakgrunden till det oklara rättsläget är att de som får uppehållstillstånd för studier inte omfattas av den så kallade bosättningslagen och kan inte anvisas till en kommun. Kammarrätterna har kommit fram till olika slutsatser angående om undantaget i 8 § andra stycket LMA är tillämpligt avseende de som får uppehållstillstånd på en grund som inte omfattas av bosättningslagen. Frågan har inte prövats av Högsta förvaltningsdomstolen.⁶⁰

De som befinner sig i asylprocessen (det vill säga är asylsökande) och bor i eget boende omfattas av LMA en månad efter att uppehållstillstånd ges.

Vi gör bedömningen att de som är tillståndssökande, dvs. de som kommunen har betalat ut LMA-bistånd till, upphör att omfattas av LMA när uppehållstillstånd ges. Frågan har dock inte prövats av domstol.

⁵⁸ Se 1-3 §§ lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

⁵⁹ 1 § andra stycket LMA

⁶⁰ Kammarrättens i Göteborg dom den 11 april 2018 i mål nr 1497-18 samt Kammarrättens i Jönköping domar den 8 maj 2018 i mål nr 2517-17, den 22 oktober 2018 i mål nr 2829-17 och den 18 juni 2019 i mål nr 3270-18

8.3 Krävs det en folkbokföring för att få studiestöd från CSN?

Kravet i studiestödslagen att vara bosatt i Sverige kan vara uppfyllt redan när uppehållstillstånd ges, om tillståndet är längre än 12 månader. Individen kan därmed ha rätt till studiestöd avseende tid innan folkbokföring. Utbetalning av studiestöd kan dock dröja till dess att personen har folkbokförts och fått ett personnummer.

8.4 Har de som studerar rätt till ekonomiskt bistånd? (ny)

Bedömningen av ekonomiskt bistånd enligt SoL är individuell. Ett krav för att ha rätt till ekonomiskt bistånd är att man står till arbetsmarknadens förfogande, men undantag kan göras om det finns godtagbara skäl.⁶¹ Regeringen har uttalat att kravet inte bör ställas på gymnasiestuderande ungdomar och det bör inte heller krävas av vuxenstuderande att omedelbart avbryta sina studier för att stå till arbetsmarknadens förfogande om studierna är en förutsättning för framtida arbete.⁶²

Socialtjänsten kan enligt vår bedömning kräva att individen står till arbetsmarknadens förfogande under de perioder som studier inte bedrivs, såsom på sommarlov eller i väntan på att studierna ska börja.

8.5 Vad gäller i fråga om ekonomiskt bistånd för de som inte studerar? (ny)

Vid prövningen av ekonomiskt bistånd för den som har ett uppehållstillstånd för studier ska socialtjänsten utgå från bestämmelserna i SoL. Om individen väljer att inte studera kan det påverka möjligheten att få förlängt uppehållstillstånd, men detta är Migrationsverkets och domstolarnas uppgift att pröva.

För att ha rätt till ekonomiskt bistånd ska individen som regel göra vad han eller hon kan för att bidra till sin egen försörjning. Socialtjänsten ska göra en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmågor. Vilka krav som ska ställas på individen för att han eller hon ska ha rätt till ekonomiskt bistånd kan således variera utifrån omständigheterna i varje enskilt fall. Det kan vara fråga om att vara inskriven på Arbetsförmedlingen, aktivt söka arbete samt delta i sfi eller andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

8.6 Kan socialtjänsten kräva att biståndssökande finansierar sina studier genom studielån och bidrag?

Ekonomiskt bistånd utgör samhällets yttersta skyddsnät och socialtjänsten kan som regel kräva att den enskilde söker de förmåner som han eller hon har rätt till, innan sådant bistånd aktualiseras. Vi anser därför att kommunen som utgångspunkt kan kräva att de individer som har rätt till studiemedel och studielån i första hand ansöker om sådant stöd för att finansiera sina studier. Den enskilde ska också söka de

⁶¹ 4 kap. 1 § andra stycket SoL

⁶² Se prop. 2015/15:136 s. 21

förmåner som han eller hon kan få genom till exempel socialförsäkringssystemet innan ekonomiskt bistånd aktualiseras.

9. Tillståndssökande – bistånd, utbildning samt hälso- och sjukvård

9.1 I vilka fall har kommunen ansvar för bistånd enligt LMA?

Kommunen har ansvar för att pröva bistånd enligt LMA till individer som ansöker om uppehållstillstånd och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas i Sverige under tiden som ansökan prövas, nedan benämnt tillståndssökande. Detta gäller inte om personen ansöker om uppehållstillstånd på grund av skydd.⁶³

Det saknas tydliga förarbetsuttalanden och vägledande praxis kring vilka som är tillståndssökande. Migrationsverket bedömer att de som har haft ett lagakraftvunnet beslut om utvisning och därefter har fått ett uppehållstillstånd för studier samt ansöker om förlängt uppehållstillstånd *efter* att det första tillståndet har gått ut och enbart åberopar studier till grund för ansökan är tillståndssökande om verket beslutar att inhibera (stoppa) utvisningsbeslutet.

Om det därutöver finns andra fall där en person som haft ett uppehållstillstånd för studier och söker förlängt tillstånd kan anses som tillståndssökande får ytterst avgöras av förvaltningsdomstolarna.

9.2 Har tillståndssökande rätt till boende av Migrationsverket eller kommunen?

Tillståndssökande har inte rätt till logi enligt LMA av vare sig Migrationsverket eller kommunen.⁶⁴ Det saknas vägledande avgöranden kring frågan om en tillståndssökande kan ha rätt till bistånd till bostad eller boendekostnader med stöd av SoL. I avvaktan på vägledande praxis gör vi tolkningen att tillståndssökande, som omfattas av LMA, inte har rätt till bistånd till bostad eller boendekostnader med stöd av 4 kap. 1 § SoL.⁶⁵

Kommunen får ge bistånd om det finns skäl för det, även om någon rätt till bistånd inte finns, med stöd av 4 kap. 2 § SoL. Enligt vår bedömning kan bestämmelsen möjliggöra för kommunen att ge bistånd till tillståndssökande som de inte har rätt till enligt LMA. Bistånd med stöd av denna bestämmelse är frivilligt.⁶⁶

Tillståndssökande kan därtill, efter en individuell behovsbedömning, ha rätt till vissa vårdinsatser enligt SoL. Det är fråga om insatser som går utöver vad som omfattas av

⁶³ 1 § första stycket 3 LMA

⁶⁴ Se 9 § LMA

⁶⁵ Se 1 § andra stycket LMA samt HFD 2013 ref. 83 och HFD 2017 ref. 33

⁶⁶ Se även vår webbyhet *Förutsättningar för ensamkommande över 18 år att bo kvar i kommunen*, den 31 januari 2018,

<https://skl.se/ekonomijuridikstatistik/juridik/halsoochsjukvardskolasocialtjanst/socialrattlssochassistansersattning/socialratt/forutsattningarforensamkommandeover18arattbokvarikommunen.13312.html>

logi-begreppet i LMA, dvs. inte motsvaras av förmånerna som ges enligt LMA.⁶⁷ Enligt vår bedömning är det fråga om insatser med stora och tydliga vårdinslag, exempelvis vård enligt LVU eller vård enligt SoL men där kriterierna för vård enligt 3 § LVU är uppfyllda.

9.3 Kan kommunen bevilja bistånd enligt SoL till tillståndssökande?

Tillståndssökande har rätt till ekonomiskt stöd enligt LMA och ingen rätt till bistånd för motsvarande förmåner enligt 4 kap. 1 § SoL.⁶⁸ Frågan om kommunen kan bevilja bistånd med stöd av 4 kap. 2 § SoL i form av ekonomiskt stöd till tillståndssökande har inte prövats av domstol.⁶⁹

Någon rätt till statlig ersättning för utbetalat bistånd enligt SoL till tillståndssökande finns inte. Kommunen kan få ersättning för bistånd som utbetalats enligt LMA. Se vidare under ”Statlig ersättning”.

9.4 Var kan kommunen hitta vägledning kring biståndsprövningen enligt LMA?

Regler om bistånd till tillståndssökande finns i LMA, förordningen (1994:361) om mottagande av asylsökande m.fl, FMA, samt i Migrationsverkets föreskrifter och allmänna råd om mottagande av asylsökande m.fl., MIGRFS 2018:3.⁷⁰

Migrationsverkets allmänna råd är inte bindande för kommunerna men kan ge vägledning.

9.5 Hur ansöker individen om bistånd enligt LMA?

Den som vill ansöka om dagersättning och särskilt bidrag ska göra en skriftlig ansökan till socialnämnden i vistelsekommunen. Ansökan ska innehålla en förklaring på heder och samvete att de uppgifter om ekonomiska och personliga förhållanden som lämnats i ansökan är riktiga. Ansökan ska vara underskriven.⁷¹

Den som får dagersättning eller särskilt bidrag ska anmäla ändringar i fråga om inkomst eller andra förhållanden som kan antas påverka rätten till eller storleken av biståndet till socialnämnden.⁷²

9.6 Hur länge har tillståndssökande rätt till bistånd enligt LMA?

Vi bedömer att rätten till ekonomiskt stöd för tillståndssökande upphör när uppehållstillstånd ges.⁷³ Om individen inte beviljas uppehållstillstånd upphör rätten till

⁶⁷ Jfr 1 § andra stycket LMA

⁶⁸ 1 § andra stycket LMA

⁶⁹ Se fotnot 22

⁷⁰ För Migrationsverkets föreskrifter och allmänna råd, se <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Styrning-och-uppfoljning/Lagar-och-regler/Foreskrifter.html>

⁷¹ 8 § FMA

⁷² 8 a § FMA

⁷³ Se 11 § LMA. Enligt vår bedömning omfattas tillståndssökande inte av 8 § tredje stycket LMA.

bistånd enligt LMA en vecka efter att beslutet om avvisning eller utvisning på nytt blir verkställbart, om det inte är uppenbart oskäligt.⁷⁴

9.7 Vad krävs för att bevilja dagersättning och särskilt bidrag?

Dagersättning

Dagersättning beviljas till den som saknar egna medel och ska täcka kostnader för den dagliga livsföringen.⁷⁵ Hänsyn ska tas till kontanter, banktillgodohavanden och andra tillgångar som kan omvandlas till likvida medel.⁷⁶ Dagersättning lämnar per person med ett fast belopp som anges i 6 § FMA. Det ska täcka kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar och andra förbrukningsvaror.⁷⁷

[Se 3-4 §§ i MIGRFS 2018:3](#)

Särskilt bidrag

En person har rätt till särskilt bidrag om det föreligger annat angeläget behov.⁷⁸ Det är som regel fråga om kostnader som är nödvändiga för en dräglig livsföring, såsom kostnader för vinterkläder, glasögon, kosttillskott, utrustning för funktionshindrade och spädbarnsutrustning.

En ansökan om särskilt bidrag ska utredas så snart som möjligt efter att den inkommit till socialnämnden.⁷⁹

[Se 6 § i MIGRFS 2018:3](#)

9.8 Hur utbetalas dagersättning?

Dagersättning betalas ut förskottsvis per månad, om inte särskilda skäl föranleder annat. Vid bedömningen av om det finns särskilda skäl för en kortare utbetalningsperiod anser vi att det kan beaktas om rätten till bistånd bedöms upphöra innan nästa utbetalningsperiod (exempelvis om uppehållstillstånd beviljas).⁸⁰

9.9 Vad gäller om socialnämnden avslår ansökan om dagersättning m.m.?

Om en ansökan om dagersättning eller särskilt bidrag avslås eller bifalls endast till viss del, ska beslutet delges den sökande.⁸¹ Beslutet får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.⁸² Beslut om bistånd enligt LMA gäller omedelbart.⁸³

⁷⁴ 11 a § LMA

⁷⁵ 17 § LMA

⁷⁶ Se 3 § MIGRFS 2018:3

⁷⁷ 5 § FMA

⁷⁸ 18 § LMA

⁷⁹ Jfr 6 § MIGRFS 2018:3

⁸⁰ Se även Migrationsverkets allmänna råd till 3-4 §§ om utbetalning av dagersättning, MIGRFS 2018:3

⁸¹ 9 § FMA

⁸² 22 § LMA

⁸³ 22 § tredje stycket LMA

9.10 Har tillståndssökande rätt att studera i gymnasieskolan?

Tillståndssökande, som inte är folkbokförda, har rätt att studera på samma villkor som asylsökande.⁸⁴ Rätt till utbildning i gymnasieskola finns enbart om den unge påbörjat utbildningen före 18 års ålder, vilket innebär att det inte finns en rätt att påbörja nationellt program efter att den unge fyllt 18 år.

9.11 Har tillståndssökande rätt till hälso- och sjukvård?

Den som har fått vård med stöd av lagen (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i landet utan nödvändiga tillstånd kommer enligt vår bedömning, när en ansökan om uppehållstillstånd för gymnasiestudier lämnas in och Migrationsverket stoppar verkställigheten, inte längre att omfattas av 5 § i den lagen. Individen har en rätt att vistas i landet enligt 1 § första stycket 3 LMA.

Den som omfattas av 1 § första stycket 3 och är tillståndssökande har ansökt om uppehållstillstånd för studier, dvs. inte skydd. Av förarbetena till lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. framgår bland annat att rätten till viss subventionerad hälso- och sjukvård enligt den lagen ska avse den personkrets som anges i de överenskommelser som fanns mellan SKL och staten, dvs. personer som anges i 1 § första stycket 1 och 2 LMA.⁸⁵ Den tid som asylsökande ska omfattas av lagen bör motsvara den tid som denna grupp omfattas av tidigare överenskommelser.⁸⁶

Av förarbetena och de överenskommelser som låg till grund för 2008 års lag följer vidare att de som omfattas av 1 § första stycket 3 LMA inte har rätt till subventionerad vård.⁸⁷ Mot denna bakgrund gör vi bedömningen att de som är tillståndssökande inte omfattas av 4 § i lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. och har således inte rätt till subventionerad vård på samma villkor som asylsökande. Vi bedömer att den rättsliga utgångspunkten är att tillståndssökande får vård på samma villkor som tredjelandsmedborgare som är i Sverige som turister, dvs. de har rätt till omedelbar (akut) vård om de vistas i regionen och får en faktura på vårdkostnaden om de inte betalar vid vårdtillfället. Frågan har dock inte prövats av domstol.

När uppehållstillstånd ges kommer individen att folkbokföras och ha rätt till subventionerad hälso- och sjukvård med stöd av hälso- och sjukvårdslagen på samma villkor som andra personer som är bosatta inom regionen.⁸⁸ Detta gäller så länge individen är folkbokförd, även om individen i ett senare skede blir tillståndssökande.

I vilken omfattning de tillståndssökande (ej folkbokförda) ska få subventionerad vård under handläggningstiden får varje region ta ställning till, utifrån de juridiska,

⁸⁴ 29 kap. 2 § andra stycket 1 och 29 kap. 3 § första stycket skollagen (2010:800)

⁸⁵ Prop. 2007/08:105 s. 24 ff.

⁸⁶ A.a. s. 27

⁸⁷ A.a. s. 41 f.

⁸⁸ Se 8 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

politiska och andra hänsynstaganden som finns. Någon rätt till ersättning för kostnader för hälso- och sjukvård finns inte utifrån vår tolkning av nu gällande förordning.⁸⁹

De individer som befinner sig i asylprocessen omfattas av 1 § första stycket 1 LMA även om de lämnar in en ansökan om uppehållstillstånd för studier och är alltså asylsökande i lagens mening. Denna grupp har enligt vår bedömning därmed rätt till viss subventionerad hälso- och sjukvård.⁹⁰ Dessa individer ska också inneha ett LMA-kort och regionerna har rätt till ersättning för sjukvårdskostnader.⁹¹

10. Statlig ersättning

10.1 Får kommunen ersättning för kostnader avseende bistånd enligt LMA?

Ja, kommunen har rätt till ersättning av Migrationsverket för kostnader som följer av att bistånd har utbetalats enligt LMA.⁹² För att kommunen ska få ersättning är det, enligt vår tolkning av 23 § FMA och 18 § asylersättningsförordningen⁹³, tillräckligt att kommunen visar att bistånd har utbetalats enligt LMA till en person som är tillståndssökande. Har kommunen beviljat ekonomiskt bistånd med stöd av SoL finns det dock ingen rätt till ersättning med stöd av nyssnämnda bestämmelser.

[Ersättning för kostnader för ekonomiskt bistånd till tillståndssökande, Migrationsverket](#)

10.2 Får kommunen ersättning för asylsökande som påbörjar ett nationellt program efter 18 års ålder?

Det finns en möjlighet för kommunen att få ersättning för utbildningskostnader för vissa asylsökande som påbörjar nationellt program efter 18 års ålder.⁹⁴ Kommunen får ersättning i mån av medel och ersättningen är kopplad till den som omfattas av 1 § första stycket 1 LMA, dvs. asylsökande.⁹⁵ För mer information kring ersättningen för nationellt program, se [Migrationsverkets hemsida](#).

10.3 Vilken ersättning utbetalas för de ungdomar som får uppehållstillstånd?

Kommuner och regioner får ersättning avseende de som får uppehållstillstånd med stöd av de nya reglerna på samma villkor som för andra nyanlända.⁹⁶ Se dock frågan

⁸⁹ Se 2 § i förordning (1996:1357) om statlig ersättning för hälso- och sjukvård till asylsökande

⁹⁰ Se lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.

⁹¹ Se förordningen (1996:1357) om statlig ersättning för hälso- och sjukvård till asylsökande

⁹² 23 § LMA och 18 § asylersättningsförordningen

⁹³ Förordning (2017:193) om statlig ersättning för asylsökande m.fl.

⁹⁴ Se <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2018/05/starkt-mojlighet-till-utbildning-i-gymnasieskolan-for-asylsokande-elever-som-fyllt-18-ar/> och 3 a och 4 §§ asylersättningsförordningen

⁹⁵ 3 a § asylersättningsförordningen som hänvisar till den som omfattas av 1 § första stycket 1 LMA

⁹⁶ Regeringen, *Kommunersättningsförordningen anpassas till ny grund för uppehållstillstånd*, den 8 juni 2018, <https://www.regeringen.se/artiklar/2018/06/kommunersattningsforordningen-anpassas-till-ny-grund-for-uppehallstillstand/>

nedan angående när rätten till ersättning inträder avseende de som bor i anläggningsboende.

Med stöd av ersättningsförordningen⁹⁷ kan kommunen få bland annat följande ersättning.

Initial schablonersättning

Kommunen får en initial schablonersättning som uppgår till 133 200 kr och avser kostnader för bland annat mottagande och praktisk hjälp i samband med bosättning, särskilda introduktionsinsatser i bland annat skola, komvux, tolkning och andra insatser för att underlätta etablering i samhället.⁹⁸ Hur schablonersättningen fördelas följer av 12 § ersättningsförordningen.

Schablonersättning på 750 kr per dygn

En schablonersättning på 750 kr per person och dygn lämnas för personer som

- är mellan 18 och 20 år,
- har varit ensamkommande barn,
- inte har någon förälder som är folkbokförd i Sverige och
- har beviljats studiehjälp för någon av månaderna i det kvartal som ersättningen avser.⁹⁹

För de ungdomar som får uppehållstillstånd men inte bedriver studier i sådan omfattning att det finns en rätt till studiehjälp kommer kommunen alltså inte att få någon schablonersättning på 750 kr per dygn. Eftersom studiehjälp lämnas längst till och med det första kalenderhalvåret det år den unge fyller 20 år kommer schablonersättningen att upphöra när individen är mellan 19 och 20 år, beroende på när under året som den unge fyller 20 år.

Faktiska kostnader för vårdkrävande ungdomar

För ungdomar mellan 18 och 20 år som har varit ensamkommande barn och vårdas med stöd av LVU eller enligt SoL men har vårdbehov på grund av sådana förhållanden som avses i 3 § LVU får kommunen ersättning för faktiska kostnader, under förutsättning att vården påbörjats före 18 års ålder.¹⁰⁰

Kostnader för försörjningsstöd

⁹⁷ Förordning (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar, ersättningsförordningen

⁹⁸ Se 10-11 §§ ersättningsförordningen

⁹⁹ 30 § ersättningsförordningen

¹⁰⁰ 30 a § ersättningsförordningen

Om förutsättningarna för rätt till schablonersättning på 750 kr per dygn eller faktiska kostnader för vårdkrävande ungdomar inte är uppfyllda får kommunen ersättning för kostnader för försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § SoL fram till dess att ungdomen fyller 21 år.¹⁰¹

Kommunen får också ersättning för initiala kostnader för ekonomiskt bistånd med 3000 kr för de som är under 20 år och 4000 kr för de som fyllt 20 men inte 65 år.¹⁰²

10.4 Från vilken tidpunkt har kommunen rätt till ersättning?

Av ersättningsförordningen följer att en kommun som tagit emot vissa nyanlända för bosättning har rätt till ersättning för mottagandet.¹⁰³ För de som varit registrerade vid en mottagningsenhet ska tidpunkten för när man först togs emot i en kommun anses vara den dag då han eller hon faktiskt togs emot i kommunen. För övriga personer ska tidpunkten vara då personen folkbokfördes i kommunen.¹⁰⁴

Migrationsverket gör tolkningen att kommunen inte får ersättning för kostnader avseende de som bor kvar på anläggningsboende efter uppehållstillstånd förrän de skrivs ut från Migrationsverkets mottagningssystem och rätten till bistånd enligt LMA upphör. En konsekvens av denna ordning är att kommunen inte får utbetalt till exempel schablonersättning med stöd av ersättningsförordningen gällande dessa individer, trots att kommunen kan komma att ha ansvar för insatser som schablonersättningen är avsedd att täcka kostnader för, exempelvis komvux.¹⁰⁵ Kommunen har dock rätt till ersättning utifrån de regler som gäller för asylsökande (asylersättningsförordningen) så länge personen bor i anläggningsboende. Exempelvis kan kommunen få schablonersättning för kostnader avseende gymnasieutbildning om individen har påbörjat utbildningen före 18 års ålder.

För tillståndssökande, som kan ha haft rätt till bistånd enligt LMA från kommunen under handläggningstiden, får kommunen schablonersättning m.m. från den tidpunkt då individen folkbokförs i kommunen. Ersättning enligt asylersättningsförordningen, bland annat för kostnader för utbetalt bistånd enligt LMA, upphör dock när uppehållstillstånd ges.

Vi bedömer att ersättningsförordningen inte är skriven utifrån den aktuella situationen, dvs. att personer med uppehållstillstånd ska fortsätta att omfattas av LMA under en längre tid efter att tillståndet börjar gälla. Frågan om statlig ersättning avseende

¹⁰¹ 30 b § ersättningsförordningen

¹⁰² Se 15-17 §§ ersättningsförordningen

¹⁰³ Se 3 och 6 § ersättningsförordningen

¹⁰⁴ 6 § ersättningsförordningen

¹⁰⁵ 10 § ersättningsförordningen

kostnader för de individer som bor på anläggningsboende efter uppehållstillstånd samt tillståndssökande har inte prövats av högre domstolsinstans.

Vilka åtgärder som SKL eventuellt behöver vidta framöver beror på hur många som kommer att bo kvar i anläggningsboende, under hur lång tid samt vilka konsekvenser detta får för kommunerna. Vi fortsätter även att uppvakta regeringen gällande att våra medlemmar till fullo ska ersättas för de kostnader som följer av den så kallade gymnasielagen.